

Riigikogu kultuurikomisjon
kultuurikomisjon@riigikogu.ee

22.10.2026 nr 1-11/1380-7

Rahvaraamatukogu seaduse eelnõust

Lugupeetud komisjoni esimees

Kultuuriministeerium koostöös Haridus- ja Teadusministeeriumiga teeb ettepaneku muuta rahvaraamatukogu seaduse eelnõus (877 SE) toodud raamatukogude andmekogu regulatsiooni, võttes arvesse eelnõu teise lugemise arutelul 12.10.2026 kultuurikomisjonis tõstatatud küsimusi.

Muudatusettepanekute koostamisel on arvestatud Rektorite Nõukogu esitatud ettepanekuid. Rektorite Nõukogu on oma 03.09.2026 protokollis viidanud teadusraamatukogude õigusliku regulatsiooni puudujääkidele ja teinud ettepaneku täiendada rahvaraamatukogu seaduse eelnõu teadusraamatukogusid puudutava regulatsiooniga, mh on tehtud ettepanek luua teadusraamatukogude andmete töötlemiseks eraldiseisev andmekogu.

Rahvaraamatukogu seaduse eelnõuga nähakse ette raamatukogude andmekogu asutamine ning raamatukogude andmekogu kasutamine tehakse kohustuslikuks rahvaraamatukogudele. Andmekogu puudutav regulatsioon on koostatud selliselt, et erinevat tüüpi raamatukogudel oleks võimalik andmekoguga liituda. Andmekogu ülesehitus ja vastutavate töötlejate ülesanded reguleeritakse andmekogu põhimäärusega. Andmekogu arendamise koordineerimiseks on planeeritud moodustada juhtrühm.

Haridus- ja Teadusministeerium on väljendanud seisukohta, et nad ei poolda teadusraamatukogude andmete töötlemiseks eraldiseisva teadusraamatukogude andmekogu asutamist.

Kultuuriministeerium leiab, et eelnõu regulatsioon ei takista erinevat tüüpi raamatukogude, sh avalik-õiguslike ülikoolide raamatukogude andmekoguga liitumist, kuid soovides leida lahendust Rektorite Nõukogu tõstatatud küsimustele, teeme kompromissettepaneku täiendada rahvaraamatukogu seaduse eelnõus raamatukogude andmekogu regulatsiooni. Kuna Rektorite Nõukogu esindab avalik-õiguslikke ülikoole, siis teeme ettepaneku piiritleda muudatused avalik-õiguslike ülikoolidega selliselt, et andmekoguga liitunud avalik-õiguslike ülikoolide osa andmekogu regulatsioonis oleks õigusselgem. Selleks teeme muuhulgas ettepaneku tuua seaduse tasandile avalik-õiguslike ülikoolide raamatukogude osalemine andmekogu arendamise juhtrühmas ja avalik-õiguslike ülikoolide raamatukogude andmetel põhinevate alamandmekogude moodustamine andmekogu koosseisus.

Eeltoodust tulenevalt teeme ettepaneku muuta rahvaraamatukogu seaduse eelnõu § 29 punktiga 16 Eesti Rahvusraamatukogu seadusesse lisatavaid §-e 7³ ja 7⁴ järgmiselt:

Suur-Karja 23 / 15076 Tallinn / 628 2222 / min@kul.ee / www.kul.ee / Registrikood 70000941

1. Täiendada § 7³ lõiget 1 punktiga 7 järgmises sõnastuses:

„7) teaduskirjanduse ja -informatsiooni ning teabeallikate, sealhulgas teadus- ja muude andmebaaside kättesaadavaks tegemine ja juurdepääsu tagamine.“;

Selgitus: Seaduses sätestatakse, et raamatukogude andmekogu pidamise eesmärk on ka teaduskirjandusele ja -informatsioonile juurdepääsu tagamine. Muudatus on vajalik, et tagada nii avalik-õigusliku ülikooli kui ka muu raamatukogude andmekoguga liitunud raamatukogu teadus- ja õppetöö kvaliteet, tagades teadlastele, õppejõududele, üliõpilastele ja teistele raamatukogude kasutajatele vajaliku teadusinformatsiooni ning andmebaaside süsteemse ja kasutajate vajadustele vastava kättesaadavuse ning juurdepääsu.

2. Täiendada § 7³ lõiget 2 pärast sõna „Rahvusraamatukogu“ sõnadega „andmekoguga liitunud avalik-õigusliku ülikooli raamatukogu“.

Selgitus: Seaduse tasandil määratletakse andmekogu vastutava töötlejana selgelt ka andmekoguga liitunud avalik-õiguslik ülikool/ülikooli raamatukogu. Muudatusega tehakse õigusselguse tagamiseks ja ülikoolide vastutuse sätestamiseks andmekogu arendamisel ja haldamisel.

3. Sõnastada § 7³ lõige 3 järgmiselt:

„Raamatukogude andmekogu põhimääruse kehtestab valdkonna eest vastutav minister määrusega haridus- ja teadusvaldkonna eest vastutava ministriga kooskõlastatult.“

Selgitus: Muudatus on vajalik, et tagada raamatukogude andmekogu põhimääruse kehtestamisel kultuuri- ning haridus- ja teadusvaldkonna eesmärkide ja vajaduste kooskõla.

4. Täiendada § 7³ lõike 4 punkti 1 pärast sõna „ülesehitus“ sõnadega „sealhulgas alamandmekogud“.

Selgitus: Muudatusega täpsustatakse, et raamatukogude andmekogu põhimääruses reguleeritakse ka andmekogu koosseisu kuuluvaid alamandmekogusid. Muudatuse eesmärk on suurendada õigusselgust ning sätestada seaduse tasandil, et põhimääruses kirjeldatakse täpsemalt ka alamandmekogude eesmärgid, ülesandeid ja ülesehitust. See on vajalik, kuna raamatukogude andmekogu koosneb erinevatest raamatukoguteenuse osutamist toetavatest alamandmekogudest, sealhulgas Eesti rahvusbibliograafia alamandmekogust ja avalik-õiguslike ülikoolide raamatukogude andmetel põhinevast alamandmekogust.

5. Lugeda § 7³ lõike 4 senine punkt 6 punktiks 7 ja täiendada lõiget 4 uue punktiga 6 järgmises sõnastuses:

„6) andmekogu arendamise juhtrühma moodustamine ja selle töökorraldus;“

Selgitus: Muudatusega täpsustatakse õigusselguse huvides, et raamatukogude andmekogu põhimääruses sätestatakse ka andmekogu arendamise juhtrühma moodustamine ja selle töökorraldus. Muudatus on vajalik eri tüüpi raamatukogude ja haldusalade ülese raamatukogude andmekogu arendamise ja haldamise strateegilise juhtimise tagamiseks, sealhulgas osapoolte koostöö korraldamiseks, arendusvajaduste kooskõlastamiseks ning andmekogu tervikliku ja eesmärgipärase toimimise toetamiseks.

6. Täiendada § 7³ lõigetega 5 ja 6 järgmises sõnastuses:

„(5) Raamatukogude andmekogu koosseisus võib pidada alamandmekogusid, sealhulgas rahvaraamatukogude ja avalik-õiguslike ülikoolide raamatukogude andmete põhjal moodustatud alamandmekogusid.

(6) Andmekogu arendamise juhtrühma moodustamisel tagatakse erinevate andmekoguga liitunud raamatukogude, sealhulgas avalik-õiguslike ülikoolide raamatukogude esindatus. Andmekogu koosseisu kuuluva alamandmekogu arendamise koordineerimiseks ja korraldamiseks võib moodustada eraldiseisva juhtrühma.“

Selgitus: Eesti Rahvusraamatukogu seadusesse lisatava § 7³ lõiked 5 ja 6 täpsustavad sama paragrahvi lõike 4 punktides 1 ja 6 sätestatud. Erinevate raamatukogude andmekoguga liitunud raamatukogude esindatuse tagamine andmekogu arendamise juhtrühmas ja vajaduse korral alamandmekogu arendamiseks eraldi juhtrühma moodustamine sätestab õigusselgemalt osapoolte koostöö ja arendusvajaduste kooskõlastamise, et tagada andmekogu terviklik ja tõhus arendamine ning toimimine.

7. Sõnastada § 7⁴ lõige 6 järgmiselt:

„(6) Kui raamatukogude andmekoguga liitunud avalik-õigusliku ülikooli raamatukogu või muu raamatukogu tegevust reguleerivas seaduses ei ole lugeja teenindamiseks vajalike isikuandmete loetelu kehtestatud, võib raamatukogude andmekogus töödelda järgmisi isikuandmeid, sealhulgas eriliiki isikuandmeid:

- 1) lugeja ja tema seadusliku esindaja üldandmed;
- 2) lugeja eelistuste andmed vastavalt lugeja nõusolekule;
- 3) eestkoste andmed;
- 4) lugeja haridus-, teadus- või muu asutusega seotuse ja kasutajarühma andmed;
- 5) raamatukoguteenuste kasutamise, kasutusõiguste ning lugeja kohustuste andmed.“

Selgitus: Eelnõuga Eesti Rahvusraamatukogu seadusesse lisatava § 7⁴ lõikega 6 sätestatakse raamatukogude andmekoguga liitunud raamatukogudele õiguslik alus lugejate teenindamiseks vajalike isikuandmete, sealhulgas eriliiki isikuandmete töötlemiseks juhul, kui raamatukogu tegevust reguleerivas eriseaduses ei ole vastavat andmete loetelu kehtestatud või raamatukogu tegevust reguleeriv eriseadus puudub. Sellisel juhul on eelnõu kohaselt lugeja teenindamiseks lubatud töödelda Eesti Rahvusraamatukogu seaduse § 7 lõikes 2² nimetatud isikuandmeid, st üldandmeid, lugeja nõusolekul tema eelistuste andmeid ning eestkoste andmeid.

Muudatusega tuuakse raamatukogude andmekogus lugeja teenindamisel isikuandmete töötlemiseks lubatud isikuandmete loetelu § 7⁴ lõikesse 6. Samal ajal täiendatakse töötlemiseks lubatud isikuandmete loetelu haridus- ja teadusasutuste vajadustest lähtuvalt. Muudatusega nähakse ette, et juhul kui raamatukogude andmekoguga liitunud avalik-õigusliku ülikooli või muu raamatukogu tegevust reguleerivas seaduses puudub vastav regulatsioon, võib raamatukogude andmekogus lugeja teenindamiseks töödelda andmeid isiku haridus-, teadus- või muu asutusega seotuse ja kasutajarühma kohta ning andmeid raamatukoguteenuste kasutamise, kasutusõiguste ja lugeja kohustuste kohta. Muudatus loob selgema õigusliku aluse andmete töötlemiseks raamatukogu põhiülesannete täitmisel ning aitab tagada § 7³ lõikes 1 sätestatud raamatukogude andmekogu pidamise eesmärkide saavutamise.

Kokkuvõtteks: Muudatuste eesmärk on tagada erinevat tüüpi raamatukogude, sealhulgas avalik-õiguslike ülikoolide raamatukogude õigusselge ja eesmärgipärane osalemine andmekogu kasutamisel, arendamisel ja haldamisel.

Muudatustega täpsustatakse andmekogu ülesehitust ja alamandmekogude moodustamise alust, sätestatakse avalik-õiguslike ülikoolide raamatukogude osalemine andmekogu arendamise juhtrühmas ning nähakse ette võimalus moodustada alamandmekogude arendamise koordineerimiseks eraldi juhtrühmi. Samuti täpsustatakse raamatukogude andmekogu eesmärki teaduskirjanduse, teadusinformatsiooni ja andmebaaside kättesaadavaks tegemise ja juurdepääsu tagamise eesmärgiga, andmekogu põhimääruse kehtestamise korda ning lugejate teenindamiseks vajalike isikuandmete töötlemise õiguslikku alust juhul, kui vastavas valdkonnas puudub eriseadus või selles ei ole vajalikku andmete loetelu sätestatud.

Muudatused on täpsustava iseloomuga ega muuda andmekogu regulatsiooni põhimõtteid. Nende eesmärk on tagada eri tüüpi raamatukogude vajadusi arvestav, õigusselge ja terviklik andmekogu regulatsioon ning kultuuri-, haridus- ja teadusvaldkonna koostöö andmekogu arendamisel ja haldamisel. Andmekogu puudutav regulatsioon on planeeritud jõustuma 2028. aasta 1. jaanuaril.

Lisaks selgitame, et maakonnaraamatukogude senise regulatsiooni jätkamine ei ole põhjendatud, sest kehtiv korraldus ei erista piisavalt selgelt riiklikke haldusülesandeid ja kohaliku omavalitsuse ülesandeid ega taga nende rahastamise põhiseadusele vastavat korraldust. Riigikohtu üldkogu 16. märtsi 2010. aasta otsuse nr 3-4-1-8-09¹ kohaselt tuleb kohaliku omavalitsuse üksustele pandud riiklikud ja omavalitsuslikud kohustused eristada ning tagada riiklike ülesannete rahastamine riigieelarvest. Eelnõuga määratletakse selgelt kohalike omavalitsuste rahvaraamatukogude ülesanded ning Eesti Rahvusraamatukogule (RaRa) üleantavad riiklikud haldusülesanded koos nende rahastamisega, vältides ülesannete dubleerimist ja ebaselget vastutuse jaotust. Senise korralduse jätkamisel säiliks olukord, kus maakonnaraamatukoguks nimetatud raamatukogu saab riiklikku lisatoetust, samal ajal kui teiste omavalitsuste raamatukogud täidavad kohalikke ülesandeid ilma samaväärse toetuseta.

Eelnõu eesmärk on kasutada senist rahvaraamatukogude riigi haldusülesannete ressursi eesmärgipärasemalt, luues RaRa-sse arendusüksuse, mis toetab kogu rahvaraamatukogude võrgu arengut ja raamatukogude andmekogu rakendamist. Riiklike ülesannete koondamine RaRa-sse ei tähenda nende täitmise koondamist Harju maakonda, sest eelnõu näeb ette piirkondlikud üksused ning 25 ametikohast kujundatakse regionaalsed ametikohad, et tagada raamatukogudele asukohalähedane nõustamis- ja koolitustugi. RaRa värbab riiklike ülesannete täitmiseks töötajad avaliku konkursi kaudu, eelistades piirkondlikele ametikohtadele üldjuhul rahvaraamatukogude ja kohalike omavalitsuste töökorraldust tundvaid spetsialiste, mistõttu võivad ka praegused maakonnaraamatukogude töötajad leida piirkondlikult rakenduse. Regionaalse personalipoliitika jätkamist toetab ka asjaolu, et 15. oktoobri k.a seisuga elas 205-st RaRa töötajast 56 väljaspool Tallinna ehk ligikaudu 27%, mis näitab, et RaRa ja rahvaraamatukogude riiklike ülesannete täitmine ning regionaalsed töökohad on ühitatavad.

Lisaks eelnevale teeme ettepaneku muuta rahvaraamatukogu seaduse eelnõu üldist jõustumisaega. Kuna eelnõu menetlemise käigus on olnud vajalik täiendavate ettepanekute ja seisukohtade põhjalik analüüsimine ning eelnõu menetlemine on kujunenud eeldatust ajamahukamaks, palume muuta eelnõu § 32 lõikes 1 toodud seaduse jõustumisaega ning näha ette, et seadus jõustub 2027. aasta 1. veebruaril. Eelnõu jõustumise tähtaja pikendamine on vajalik, et anda muudatustest mõjutatud asutustele ja kohalikele omavalitsustele piisavalt aega uue korralduse rakendamiseks, töökorralduse ja ülesannete ümberkujundamiseks ning vajalike ettevalmistuste tegemiseks.

¹ [Riigikohtu üldkogu 16. märtsi 2010. a otsus nr 3-4-1-8-09](#)

Lugupidamisega

(allkirjastatud digitaalselt)

Heidy Purga

Minister

Teadmiseks:

1. Haridus- ja Teadusministeerium
2. Eesti Linnade ja Valdade Liit
3. Eesti Raamatukoguhoidjate Ühing
4. Rahvaraamatukogude Nõukogu

Ülle Talihärm 628 2244

Ulle.Taliharm@kul.ee

Epp Hannus 628 2231

Epp.Hannus@kul.ee